

Amiről nem lehet beszélni, arról regényt kell írni Temesi Ferenc: *49/49*, Scolar Kiadó, Budapest, 2018.

„Néha nem tudom, most olvasol vagy mesélsz.” Ezt Ill, Temesi Ferenc legutóbbi, *49/49* című regényének női főszereplője mondja. Mire a férfi főszereplő, Márk annyit válaszol: „Nálam az ugyanaz.”

A helyzet, amelyben ez a két mondatból álló minipárbeszéd elhangzik: Márk olvas Illnek a készülő regényéből. Olvasni a készülő regényből és mesélni az életéről, Márk számára tehát ugyanaz. Ez akár kulcs is lehet a regényhez. S így a *49/49* lehet akár kulcsregény. Amiképpen az is. (Persze, Temesi Ferencnek tulajdonképpen valamennyi regénye kulcsregény.)

A kulcsregény-teóriát erősíti, hogy a *49/49* lapjain megelevenednek a szerző kortársai: barátok, tisztelt elődök. A regénybe beköltözik (mások mellett) Bálint Sándor, Ördögh Szilveszter, Baka István, Császár István, Esterházy Péter, vagy éppen Eduardo Rózsa Flores. Mert ahogyan Márk álarcában Temesi Ferenc fogalmaz: „Barátaim java lenn van... Nekem túl van a világom.”

Mindazonáltal a *49/49* egy szerelem története. Az 1949-ben született Márk és a szintén 1949-ben világra jött Ilona (Ill) szerelmének krónikája. Amely szerelem sem az első, sem a második felvonásban nem ér véget happy enddel. Azt azonban nem állíthatjuk, hogy nem bontakozik ki. Kibontakozik. A zenitre is elér, első és második alkalommal egyaránt – hogy aztán a lejtőn már egyszer se közösen ereszkedjen alá a szerelmespár. Először a kamaszos-fiatalos bonyodalmak gördülnek közük, és vezetnek végül a szakításhoz. A másodszeri, az időskori szakítás okai egy kicsit mások. Leginkább a világnézet, az értékrend különbözősége, amely azonban mintha már a kamasz hősökben ott szunnyadna...

A *49/49* egy szerelem két felvonása: az ifjúkori és az időskori szerelem regénye. Szerelmes regény – a szó és a műfaj legnemesebb értelmében. A szerelem minden csodája, keserősége, nyomora, traumája benne van. A szerelem, amely lesújt, pontosan ugyanaz a szerelem, amelyik fölemel. Olykor a catullusi gyűlölk és szeretek módján, olykor ennél sokkal bonyolultabban mutatja meg Janus-arcát. Esetünkben az sem az egyszerűség irányába mutat, hogy a kamaszkori és az időskori szerelem részese ugyanaz a két ember. Ha valaki ezek alapján azt reméli, választ kaphat a kérdésre, mikor teljesebb az érzés, kamaszként vagy de-

resedő fejjel, ne reménykedjen. Ez nem ilyen egyszerű. Nem életvezetési tanácsokról, nem is nosztalgikus-melankolikus-szentimentális bölcselkedésről van itt szó. Nem is arról, hogy nem csak a húszéveseké a világ (persze, hogy nem csak, ki gondolta komolyan valaha is, hogy ez lehet kérdés?), hogy az élet derekán túl még lehetséges nem csupán lelki, de bizony testi értelemben vett szerelem is. És minderről olyasféléképpen nincsen szó, hogy közben valami módon mégiscsak van. Mert a szerelemről nem lehet úgy írni, hogy az író ne reflektáljon mindarra, ami a szerelem szó holdudvarában kilúgozhatatlanul ott lebeg. Éppen ezért, amikor azt írom, Temesi Ferenc *49/49*-e a szó és a műfaj legnemesebb értelmében szerelmes regény, akkor ezzel természetesen azt is állítom, hogy ez a könyv egy nagyon sokrétű, szerteágazó, sokdimenziós képet rajzol a szerelemről, amely kép a sztereotípiákat sem tagadja el, ám a valódi igazságokat szintén képes kibontani. Mert Temesi nem követi Wittgenstein tanácsát, nem hallgat arról, amiről beszélni nem lehet. Ő Ottlik nyomán halad: nem csupán él, de – ha arra van szükség – egyenesen visszaél a nyelvvel, hogy megnyissa a nyelv mögötti világot, a lélek, a szellem Marianna-árcát.

A *49/49* ugyanakkor történelmi regény is, amely plasztikusan ábrázolja a Kádár-kort. Az ifjúkor iránti óhatatlan nosztalgiaát egy pillanatig sem keverve a puha diktatúra iránt érzett vonzódással. Temesi realiztikusan és szkeptikusan ábrázolja nemzedéke nagy reményeit és még nagyobb csalódásait: a 60-as évek kádári konszolidációját a maga csalóka fényeivel, és 1968 gigászi pofonját; a rendszerváltozás bizakodó hangulatát és a kijózanodást. A történelmi regényszál lélektanilag, logikailag, kauzálisan éppolyan pontos, mint a szerelmi.

És mindezt azon a jellegzetes látásmódot tükröző, utánozhatatlan nyelven, ami Temesi Ferenc sajátja első kötete, a *Látom, nekem kell lemennem*, és kiváltképpen a *Por* óta. Azon a nyelven, amely, akár a történet, két idősíkon árad: a szocializmus és a vadkapitalizmus nyelve gyakorta torzított formában (szócsalizmus, kommandsok, gatyaváltás), „temesisen” jelenik meg.

Temesi Ferenc regénye ékes bizonyíték arra, hogy amiről nem lehet beszélni, arról nem elég hallgatni. Arról verset kell írni, vagy kiváló regényt. Olyat, mint a *49/49*.

Bene Zoltán

